

Karmel 1/2002

Uppväxt i Karmels skugga

Karmel och dess inflytande på påven Johannes Paulus II

Av Szczepean T. Praskiewicz, karmelit

Karmels inflytande på Johannes Paulus 11:s mänskliga och andliga bildning är ett faktum som blir uppenbart genom den helige Faderns eget vittnesbörd. Vid åtskilliga tillfällen då han framkallat minnet av sina barndoms- och ungdomsår, har han påmint om att den karmelitiska spiritualiteten lämnat outplånliga spår i hans liv. Detta har påven upprepat – inte endast då han riktat sig till oskodda karmeliter, vilka kanske väntade sig sådana förtroendefulla uttalanden från hans sida eftersom de visste att han växt upp i skuggan av deras kloster – utan också i sina samtal med André Frossard, i sin självbiografiska bok *Gåva och mysterium* samt i sitt andra verk *Våga hoppas*.

Vi vill här i vår reflexion kring temat samla oss kring tre punkter: ungdomstiden i skuggan av karmeliternas kloster, andakten till Vår Fru av Berget Karmel samt Rafael Kalinowskis salig- och heligförklaring. Vi föredrar att basera vår framställning på det som påven själv har sagt angående de band som binder honom vid Karmels spiritualitet. Faktum är att han, mycket oftare än vad vi föreställer oss, har uttalat sig om detta. Enligt vad han själv har sagt kan han "inte sluta upp med att beundra Försynens skickelser som ända sedan hans barndom har knutit honom till den karmelitiska spiritualiteten."

Ungdomsåren i skuggan av ett karmelitkloster

Om dessa år vet vi något tack vare de polska oskodda karmeliter som på grund av sin höga ålder ännu minns den unge Karol Wojtyła som kom till deras kyrka i Wadowice där han deltog i liturgin i synnerhet i samband med karmelitordens fester, och dit han också gärna gick för att bikta sig.

Då den unge biskop Wojtyła besökte karmeliterna i Wadowice efter sin biskopsvigning erinrade han sig följande: "Även om jag bodde bredvid församlingskyrkan, var er klosterkyrka alltid särskilt kär för mig. Bland alla de olika religiösa ceremonier som firades där, var jag särskilt attraherad av novenan till ära av Vår Fru av Berget Karmel. Det var i juli månad, under sommarlovet. Vi gick och badade i Skawa. Det var mycket angenämt, men när era kyrkklockor påminde oss om att det var tid för mötet med Maria så missade vi aldrig detta, även om det inte var lätt att lämna vännerna på stranden."

”Jag kan säga att jag har känt de oskodda karmelitema ända sedan min barndom”, bekräftade han den 22 april 1979 då han besökte den påvliga teologiska fakulteten Teresianum. Detta var det första mötet mellan den då nyvalde påven och de oskodda karmelitema. Atmosfären vid detta möte var mycket hjärtligt och familjärt. Påvens spontana tal avbröts åtskilliga gånger av applåder. Johannes Paulus 11 förklarade då att hans bekantskap med Karmel inte endast varit av tillfällig art utan att det fanns ett karmelitkloster i hans födelsestad som han besökt under de första åren av sitt liv och dit han gick för att bikta sig. Ja, han till och med försäkrade att Karmels spiritualitet alltid hade fascinerat honom och lett honom till att ägna sin doktorsavhandling åt Johannes av Korset.

Under sina år som påve har Johannes Paulus ofta haft tillfälle att besöka olika gemenskaper inom karmelitorden, bröder så väl som nunnor, med början i generalatshuset i Rom och sedan vidare ända till kloster i Afrika, som t.ex. i Nairobi. Han har ofta talat om Vår Fru av Berget Karmel, besökt Teresa av Avilas och Johannes av Korsets gravar, skrivit apostoliska brev om dem, besökt Lisieux och utnämnt Thérèse av Jesusbarnet till kyrkolärare. Slutligen har han gett uttryck för sin uppskattning av Karmels spiritualitet genom att salig- och heligförklara ett stort antal representanter för denna ordensfamilj, bl. a. kan man nämna Edith Stein, Elisabeth av Treenigheten, Rafael Kalinowski och Francisco Palau y Quer.

Allt detta kan vi finna sammanfattat i vissa av påvens tal, t ex vid hans besök i generalatshuset den 24 januari 1982, då han bl.a. sade: "Om jag betraktar mitt förflutna, med början vid i barndom, nästan genast efter min födelse, så ser jag att jag bodde nära ett karmelitkloster – på en plats präglad av Guds tjänare pater Rafael Kalinowskis liv och död, han som dog som prior i Wadowice – [...] Under min barndom och tonårstid kom jag i kontakt med karmeliterna med deras dräkt, deras disciplinerade liv som var synligt även i det yttre..."

I ett brev som påven skrev den 14 september 1981 till kardinal Ballestrero och där han utsåg honom att som hans personliga delegat presidera vid firandet i Spanien av 400-årsjubileet av den heliga Teresa av Jesus död, sade påven: "Sedan min ungdom har jag varit mycket knuten till den beundransvärda Teresa av Jesus söner [...] Jag har på djupet lärt känna de stora helgonen i denna ordensfamili ... Det är därför som jag ville bli medlem av Karmels tredje orden och senare ägnade min doktorsavhandling i teologi åt en fördjupning i den helige Johannes av Korsets lära."

Låt oss tillfoga att påven inte endast ville bli medlem i Karmels tredje orden, som han här skrev, utan att han två gånger bad om att få inträda i karmelitorden. Den första gången skedde det innan han inträdde i stiftsseminariet och den andra gången när han var ung präst. Vid båda dessa tillfällen utföll saken annorlunda. Idag... vet vi varför! Hur det nu än må vara med den saken, så sade påven 1986 till några av våra bröder som kommit, för att tillsammans med honom i hans privatkapell i Vatikanen, fira fyrtioårsjubileum av deras prästvigning: "Det fattades inte mycket för att jag skulle ha varit en av er!"

Andakten till Vår Fru av Berget Karmel

I sin ungdom i Wadowice mottog påven, som han själv har omvittnat, Karmels skapular som pålades honom av pater Sylvester Gleczman. Vid ett flertal tillfällen har påven försäkrat att han fortfarande bär skapularet. Han säger det inte endast i de små informella uttalanden som han har för vana att göra, utan också i officiella dokument som bär hans påvliga auktoritet. Så t.ex. det budskap han nyligen riktade till ordensgeneralerna i de båda grenarna av karmelitorden, i samband med skapularets 750-års jubileum (*Se Karmel nr 3, 2001*).

Ett ännu mera personligt vittnesbörd när det gäller Vår Fru av Berget Karmels roll i hans liv, gav påven under ett tal till ungdomar i församlingen Mostacciano nära Rom: "Jag vill berätta något mycket personligt för er. Vi befinner oss nu i en församling som bär titeln Vår Fru av Berget Karmel. Jag vill anförtro er att i min ungdom, när jag var så ung som ni, då hjälpte hon mig mycket. Hon hjälpte mig att finna den nåd jag behövde i den åldern och att finna min kallelse. [...] Marias karmelitiska mission, som tog sin början på berget Karmel i det heliga landet, är knuten till ett klädesplagg. Och detta klädesplagg kallar man , som ni vet, skapularet. [...] Det är vackert att en mor alltid har omsorg om sina barns kläder, så att de alltid är väl klädda. När barnen växer och kläderna behöver bli större, så är det mor som sörjer för den saken. Hon kan till och med laga sönderrivna kläder. Men kanske har barnen behov av något mera än de enkla kläder som skyler dem? Då är det hon, Vår Fru av Berget Karmel, skapularets Moder, som verkligen vill skylla oss i andligt avseende, ikläda oss Guds nåd som vi fått i dopet [...] Jag önskar att ni alltid skall kunna finna moderlig hjälp hos Kristi Moder, Karmels jungfru, liksom jag själv har gjort."

Den 13 maj 2001 fick påvens personlige sekreterare, Stanislaw Dziwisz, motta ett hedersdoktorat vid det katolska universitetet i Lublin, Polen. I det tal han då höll i universitetsaulan talade han framför allt om det begångna attentatet mot påven den 13 maj 1981 och hans konvalescenstid. Särskilt påminde han om att det var från och med den 16 juli, Vår Fru av Berget Karmels fest, som den svårt sårade påvens hälsotillstånd började förbättras.

Låt oss inte glömma att fotografierna av Johannes Paulus II på Gemellikliniken i Rom låter oss se den Helige Fadern på sin sjukbädd med Karmels skapular kring halsen. Detta är inget som bör förvåna oss eftersom festen till Jungfrun av Karmels ära alltid varit mycket kär för kardinal Wojtyla och att han efter konciliet försvarade denna fests plats i den universella Kyrkans kalender [...]

Rafael Kalinowskis salig- och heligförklaring

Påven föddes i den stad där Rafael Kalinowski, grundaren av karmelitklostret i Wadowice, hade dött en helig död tretton år tidigare. Johannes Paulus II kände till denne berömde ordensman sedan sin barndom.

Det var också han som fick underteckna det dekret som godkände helgonets heroiska dygder och saligförklara honom den 22 juni 1983 i Krakow, det ärkebiskopssäte han ledde i många år. Slutligen var det också han som heligförklarade honom den 17 november 1991.

Som ärkebiskop, och sedan som kardinal, var Wojtyla en ivrig besökare vid Kalinowskis grav. Han kom ibland inkognito utan att bröderna visste om det. Officiellt begav han sig dit kvällen före den konklav som skulle komma att välja honom till påve. Han begav sig även dit med en grupp präster från sitt ärkestift som firade 40-årsjubileum av sin prästvigning. Han samlade dem alla vid pater Rafaels grav och framställde honom som förebild för prästerlig helighet.

Då han väl satt på Petri stol glömde den forne ärkebiskopen av Krakow ingalunda Guds tjänare Rafael Kalinowski. Den 16 november 1983 mottog påven en delegation från den polska provinsen av oskodda karmeliter vilken återupprättats av Kalinowski. På de ord som provinsialen riktat till honom gav påven följande svar: "Jag är mycket lycklig att ni kommit hit just denna dag som är pater Rafaels, den salige Rafaels, himmelska födelsedag. Jag är lycklig att vi nu får kalla honom salig. Jag anförtror åt hans speciella beskydd er Orden, de oskodda karmelitnunnorna, hela Karmels familj, sekularorden och hela mitt fosterland."

Vid ett flertal andra tillfällen, i synnerhet vid kanonisationen av pater Rafael, drog påven uppmärksamheten till detta helgon från sin egen hemstad – ett helgon vars andliga budskap utövat inflytande på hans egen fostran under de första levnadsåren.

En slutsats tränger sig på: i Johannes Paulus II upptäcker vi en påve som är formad i den karmelitiska skolans spiritualitet, en spiritualitet som är präglad av Maria, Teresa av Jesus och Johannes av Korset, och som påminner oss om människans höga kallelse till gemenskap med Gud och om hennes värdighet, den värdighet

som påven gjort sig till härold för i hela världen. Denna spiritualitet levd i ett hjärta i ständig bön och kontemplation – något som påven ger ett ojämförligt exempel på – går hand i hand med ett autentiskt apostolat därför att det är grundat på en personlig erfarenhet av Gud. Denna spiritualitet är för alla dem som tillhör karmelitorden – enligt påvens egna ord – "en anledning till stort ansvar snarare än till förhärligande".